

Projektrapport – LONA våtmark Forshälla-Röd

Projektledare/åtgärdssamordnare: Kristian Littke, Maria Alm och Karin Martinsson (8+fjordar)

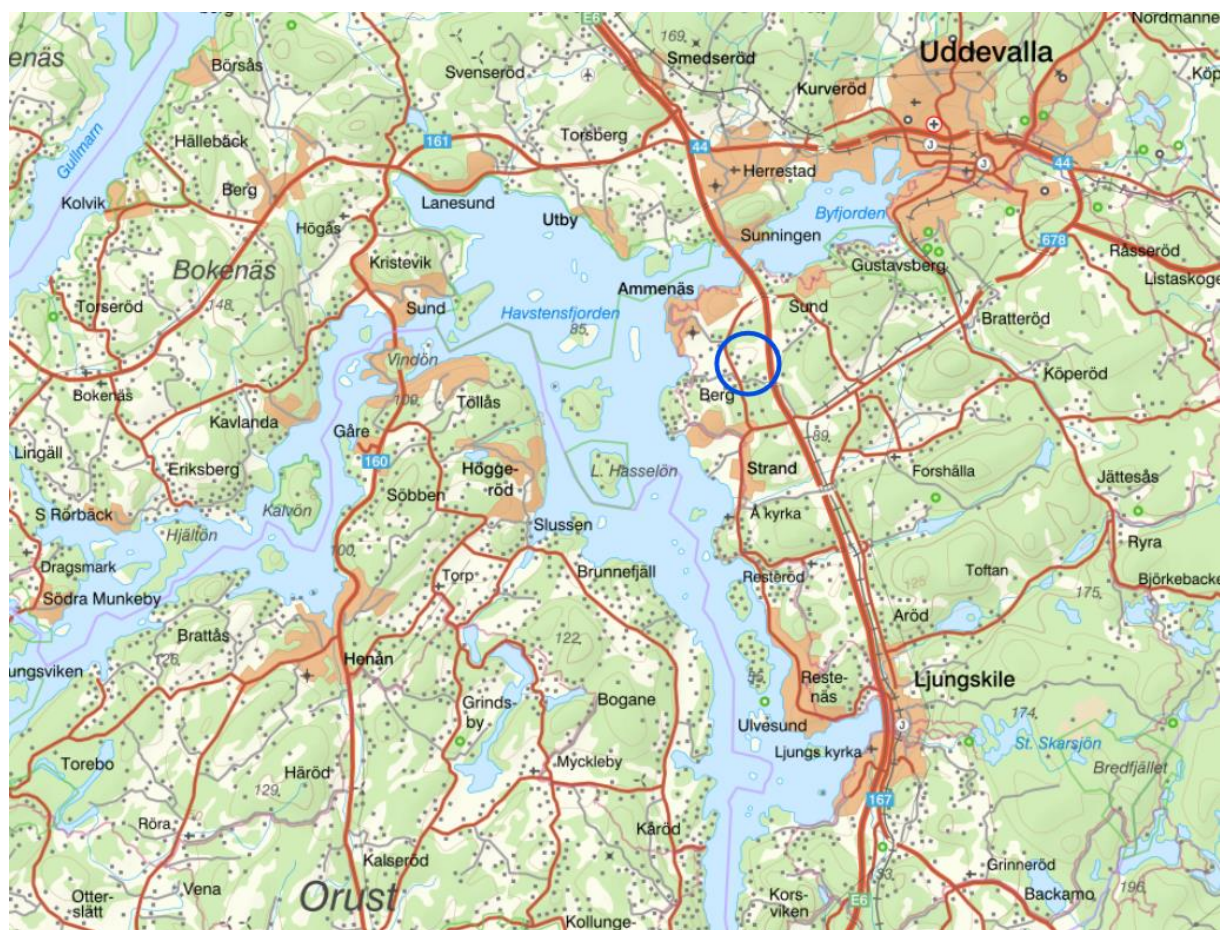
Innehåll

Projektrapport – LONA våtmark Forshälla-Röd.....	1
Bakgrund.....	3
Syfte och mål.....	4
Genomförande.....	6
Projektets ekonomi.....	8
Överlämning till markägare.....	8

Bakgrund

8+fjordar är ett samarbete mellan kommunerna Kungälv, Stenungsund, Tjörn, Orust och Uddevalla och har sedan år 2008 arbetat med åtgärder för att restaurera vattenmiljön i fjordarna runt Stenungsund, Orust och Tjörn. Syftet med 8+fjordar är att återetablera de stora rovfiskarna, vilka överfiskades under slutet av 1900-talet, och på så sätt förbättra ekologin i vattnen innanför Tjörn och Orust. Politiker, tjänstemän, universitet och organisationer samarbetar i delprojekt för att förbättra havsmiljön och samtidigt öka möjligheterna till friluftsliv och utveckla näringslivet. Åtgärderna som genomförs ska ligga i linje med de nationella miljömålen, de globala hållbarhetsmålen och miljökvalitetsnormerna för vatten.

2019 startades samordningsprojektet Vatten Värt att Värna, inom 8+fjordar, vilket är ett statligt finansierat LOVA-projekt (Lokala Vattenvårdsprojekt). Inom Vatten Värt att Värna utförs arbetet av så kallade ”åtgärdssamordnare”. Det är tjänstepersoner som har till uppgift att driva naturvårds- och vattenmiljöprojekt från idé till färdig åtgärd. Arbetet omfattar hela processen – från tidig dialog med markägare, söka finansiering, söka tillstånd, upphandla konsulter, hantera ekonomin och kontakter med andra aktörer som myndigheter, entreprenörer och grannar.

Figur 1: Översiktskarta. Blå ring markerar Forshälla-Röd. Karta från Lantmäteriets webbtjänst "Min Karta".

Detta projekt initierades av markägaren i Forshälla-Röd som kontaktade 8+fjordar och projektet Vatten Värt att Värna i början av 2024. Markägaren hade länge funderat på att restaurera den lilla dammen mitt på fastigheten bland beteshagarna som under åren växt igen mer och mer. På flygbilder och höjddata går det att se att dammen någon gång dränerats via ett grävt dike. Detta är sannolikt orsaken till att dammen växt igen snabbare än naturligt.

2014 kontaktade markägaren länsstyrelsen som via Greppa Näringen skickade ut konsultföretaget Naturvårdsgruppen för att göra en skötselrådgivning. En rapport sammanställdes men ingen åtgärd vidtogs.

När åtgärdssamordnarna i Vatten Värt att Värna blev kontaktade gjordes ett första platsbesök i mars 2024. Dammen var liten men det syntes ändå potential att kunna hjälpa till då det fanns möjlighet att höja dammens vattennivå med cirka 20 cm. Detta skulle ge ett tillskott av vatten till vattendraget ”Röds bäck” som enligt vår inventering har problem med uttorkning och därför behöver allt tillskott av extra vatten som går att få. Vattendraget är också viktigt för reproduktion av öring så här fanns en tydlig koppling till 8+fjordars ambitioner om att hålla mer vatten i landskapet.

Figur 2: Vid första platsbesök i mars 2024 var dammen kraftigt igenvuxen med mycket små partier öppet vatten kvar. Foto: Karin Martinsson.

Syfte och mål

Syftet med projektet var att anlägga mindre dammar och restaurera det tidigare vattendraget så gott som möjligt. Huvudsyfte blir att gynna den biologiska mångfalden på platsen genom att restaurera en sötvattenmiljö i betesmark. Även som ett sätt att jämna ut vattenflöden och rena det vatten som kommer uppifrån för att gynna vattendraget ”Röds bäck” som mynnar ut i Bergs kile sydväst om Uddevalla. Tillrinningsområdet är cirka 30 hektar stort varav cirka 20 hektar jordbruksmark (främst betesmark). Åtgärden är förhållandevis liten men blir ändå ett tillskott till mångfalden genom att tillgängliggöra sötvatten för organismer som groddjur, fåglar och insekter, samt att bidra till den gröna infrastrukturen i landskapet.

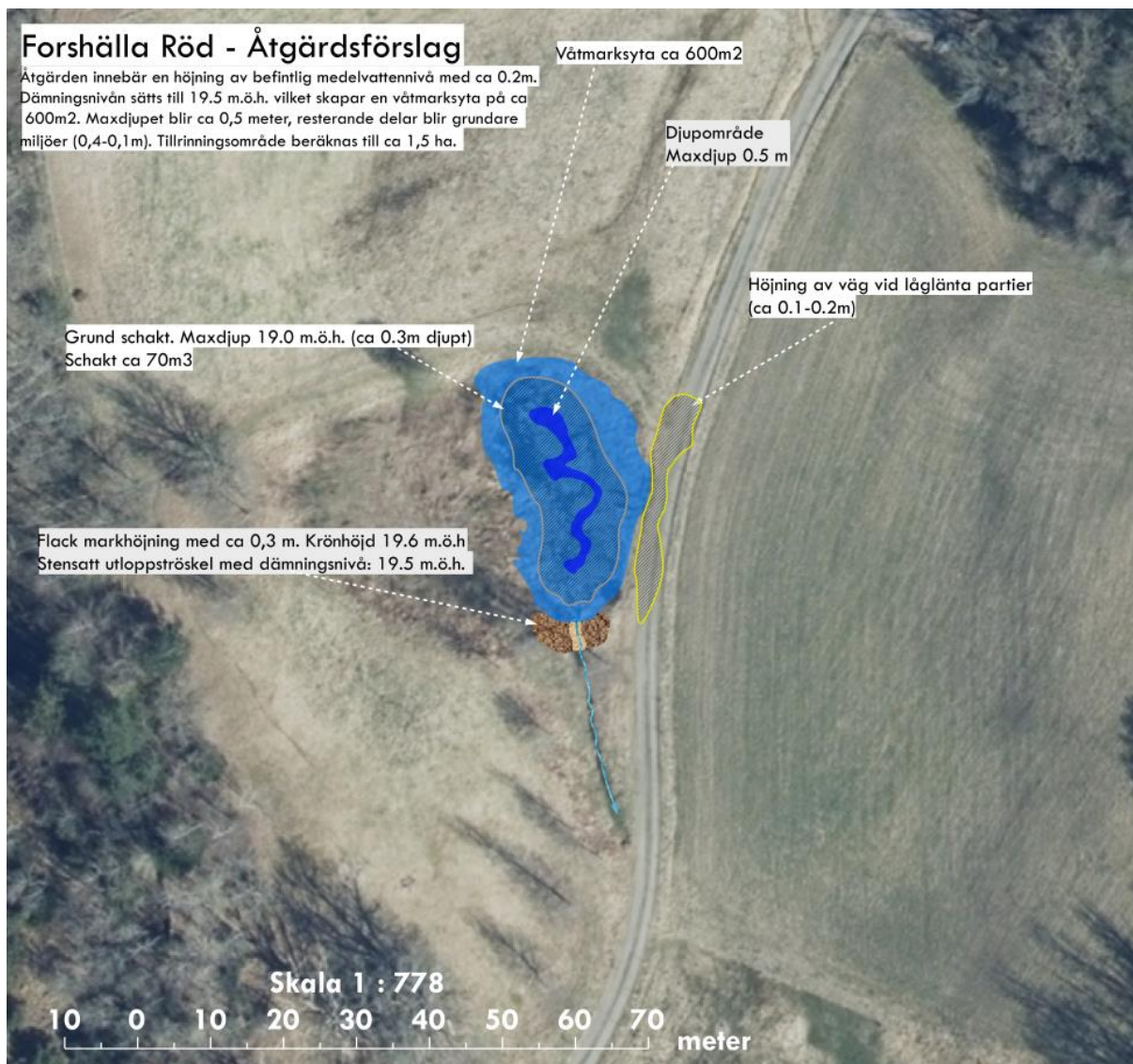
Skötselrådgivning för våtmark inom
Projekt Greppa Näringen
Modul 14 B

Länsstyrelsen i Västra Götalands Län

Naturvårdsgruppen AB
www.naturvardsgruppen.se

Figur 3: Greppa Näringen-rapporten som togs fram 2014 av Naturvårdsgruppen.

Figur 4: Åtgärdsskiss framtagen av Naturcentrum AB.

Genomförande

Beskedet om beviljat LONA-stöd kom i mars 2025 (länsstyrelsens diarienummer 48794-2024), cirka fyra månader efter att LONA-ansökan lämnats in i november. Pengarna söktes av Stenungsunds kommun som är administrativt hemvist för 8+fjordar. Åtgärden utfördes i Uddevalla kommun.

Våren och försommaren 2025 var mycket torra och det skapade goda förutsättningar att utföra åtgärden tidigare än planerat. Planen var att utföra restaureringen under oktober 2025, men på grund av gynnsamt låga vattennivåer kunde arbetet utföras av Naturcentrum AB och underentreprenör redan i juli.

Arbetet gick snabbt och var klart på några dagar. På grund av låga vattenflöden har dammen, i skrivande stund fortfarande inte fyllts upp. De bilder på den färdiga dammen som finns i denna rapport är därför inte helt representativa för hur slutresultatet kommer se ut. Förhoppningen är

att dammen kommer att få en mer öppen vattenspegel och att igenväxningen kommer gå långsammare nu när vattennivån är högre och mer naturlig.

Utloppet är anlagt med större block, natursten och sand för att vara så naturligt som möjligt och samtidigt stå emot erosion och erbjuda ett substrat för växter att etablera sig på.

Figur 5: Drönerfoto över den restaurerade dammen i augusti 2025. Dammen har på bilden ännu inte fyllts upp med vatten till den nivå att det rinner över tröskeln och genom det stenlagda utloppet. Foto Kristian Littke.

Figur 6: Drönerfoto över den restaurerade dammen i oktober 2025. Dammen har fortfarande inte fyllts upp till den nivå att vattnet rinner ut ur dammen. Foto Kristian Littke.

Projektets ekonomi

Projektets initiala kostnader i form av arbetstid för åtgärdssamordnare täcks av LOVA-projektet Vatten Värt att Värna.

90 procent, 96 300 kr, erhöles via LONA-våtmark.

Medfinansieringen på 10 procent, 10 700 kr, täcktes av Naturskyddsföreningen. Den totala budgeten för projektet var från början 107 000 kr. Den slutliga kostnaden för projektet uppgick till 107 000 kr (exklusive moms). Samtliga stödmedel har nyttjats.

Kostnadsfördelning

LONA-våtmark: 96 300 kr

Naturskyddsföreningen: 10 700 kr

Överlämning till markägare

Naturcentrum AB har fem års garanti på sina utförda entreprenader och skulle problem uppstå är det denna garanti som åberopas. För att säkerställa att allt fungerar som det är tänkt har 8+fjordar kvar ansvar och kontroll av våtmarken under ett års tid. Därefter genomförs en slutbesiktning. Anläggningen kommer att lämnas över till markägaren efter slutbesiktningen som genomförs under sommaren 2026. Därefter övergår det fulla ansvaret för anläggningen och dess skötsel till markägaren. Inga särskilda skötselrutiner behövs för våtmarken utöver att klippa kanterna och vallarna för att hålla undan sly och träd. Den mest gynnsamma skötseln av våtmarken är om betande djur får vistas där.